

ТОШКЕНТ ХАКИКАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ
ВА МЕХНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 101 (4092). Шанба, 24 май, 1969 йил. Баҳоси 2 тийин.

Д. С. ПОЛЯНСКИЙНИНГ ЎЗБЕКИСТОН ССРДА БЎЛИШИ

КПСС Марказий Комитети Сийёс Бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Д. С. Полянский 20 майдан 23 майгача Ўзбекистон ССРда бўлди. Ўртоқ Д. С. Полянский Ш. Р. Рашидов ва Р. К. Курбанов ўртоқлар билан биргаликда Тошкент, Андижон, Наманган, Фарғона ва Қашқадарь обл. раёнтларининг раёнларига борди, пахта ва бошқа экинларнинг ҳаёли ҳамда дала ишларининг қандай бо. раёнтларининг билан танишди, област ва раёнларнинг, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари билан, колхозчилар ва совхоз ходимлари билан суҳбат қилди.

Ўртоқ Д. С. Полянский қишлоқ меҳнаткашларининг турмуш шароити, янги уйланишнинг қурилиши ва по. салаларнинг обод қилиниши билан, савдо, сотиқ ва эҳолга нисбатан шай хизматнинг уюштирилиши билан ҳам қизиқди. У, Қарши даштдаги ерлардан фойдаланиш масалаларига натта эътибор берди.

Ўртоқ Д. С. Полянский Тошкентда энгилладан кейин ави олдириб юбо. рилган янги қурилиш билан, пой. тахтда олиб бориладиган қурилиш ишларининг бундан кейинги про. граммаси билан танишди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетинда партия, совет ва хў.

жалик активининг республика қиш. лоқ хўжалигини ривожлантириш ма. салаларига бағишланган кенгаши бўлди. Кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг раҳбар ходимлари, министрлар, област партия комитетларининг секретарлари ва меҳнаткашлар депутатлари об. ласть советлари ижроия комитетла. рининг раислари қатнашди. Д. С. Полянский кенгашда нутқ сўзлади.

Д. С. Полянский 23 майда Тош. кентдан жўнаб кетди. (ЎЗТАГ).

Суратда: (чапдан) илгор иш. чилардан Ли Борис. У смена тошқирларнинг доимо ортиги билан адо этипти.

Химия заводида бунёд қилин. исётган атмосфера цехининг умум. лий кўриниши.

Монгажчи Виктор Войнов. Ф. Лутфуллаев фотолари.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ НАШРИЁТЛАРИ, ПОЛИГРАФИЯ САНОАТИ ВА КИТОБ САВДОСИ ХОДИМЛАРИГА

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети нашриётлари, полиграфия корхоналари ва китоб савдоси ходимларининг совет китоб нашриёти иш тарихидagi шонли сана — ягона давлат нашриёти тузилган кўннинг 50 йиллиги билан табриклади.

Совет китоб нашриёти иш. нинг ривожланиши социалистик революциянинг буюк ғалабала. ридан бирдир. Социалистик давлатда бутун матбуот каби китоб нашр этиш иш ҳам та. рихда биринчи марта меҳнат. кашлар қўлида бўлиб, уларнинг мафшлатларини ифода этюнда, ишчилар сиёсийнинг тарихий ва. зифосини амалга оширишга — коммунизм қурилишига хизмат қилмоқда.

Совет ҳокимияти ўрнатил. гандан буён ўтган 50 йил ичда мамлакатда нашриётларнинг тажрибали ходимлари, малака. ли полиграфчилар, китоб тар. катувчилардан нобрат жуда кўп кадрлар ўсб етишди. Ҳозирги вақтда «социалистик маданият. нинг ана шу муҳим соҳасида» ярим миллионга яқин киши хизмат қилмоқда. Китоб ҳар бир хонадонда, ҳар бир совет оила. сида бор. Китоб совет киши. ларининг ҳаётида, уларнинг гоийи ва бадиий тараққиётида, марксизм-ленинизм ўлима со. ларини эгаллашда, илгор мада. ният ва фан чўкиларидан баҳ. раманд бўлишда, меҳнаткаш. ларини интернационализм руҳида тарбиялашда муҳим роль ўйна. моқда.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети қаттиқ ишчи билдириб айтида. ларки, совет нашриётлари, по. лиграфия саноати ва китоб са. вдоси ходимларининг кўп сонли отряди халқ ва партия олдига юксак бурчларини бундай буён ҳам шараф билан бажари. дилар, мамлакатимизда комму. низм қурилишига мусоиб ҳис. саларини қўшади.

БУТУН КУЧ- ЎЗА ПАРВАРИШИГА

Деҳқончиликда қизғин ва тизмиз кунлар бошлади. Бир то. монда гўза парвариши, иккинчи томонда эртаги сабзавотлар пи. шиб етилмоқда, чорва қишлоқ учун ем-хашак тайёрлаш керак. Ғалламиз етилай деб қолди. Давлатга дастлабки пилла тош. қирмоқда. Луб, доғли ва полз экинлари, шоди экин, уларни парварши қилиш лозим.

Шундай вазиятда, ишларимиз бирмунча мураккабланган бир шароитда ҳар бир деҳқон, қишлоқ хўжалиги мутахассиси, кол. хоз ва совхоз раҳбарлари, партия, совет, хўжалик ходимлари олдида катта ва масъулиятли вазифалар турибди.

Областиямизнинг илгор хўжаликлари, кўпни кўрган тажриба. кор деҳқонлар, амалий ишда чиниққан, омманинг ғайрат ва та. шаббусига бошчилик қилаётган партия, совет ва қишлоқ хўжа. лиги ходимлари янгилик иш тутмоқдалар, ҳар бир вазинг ва об. ҳавошиса юқулайликларини ҳисобга олиб, мутахассислар, олимлар маслаҳатлари ҳамда кўп йиллик таърибларига суяниб иш қўймоқдалар. Эрта Чирчиқ районидagi Охунбобоев номи. ли «Полярная звезда» колхозларининг, Юқори Чирчиқ райони. дagi «Правда», «Ўзбекистон», «Политотдел», Янгийўл райони. дagi «Коммунизм», «Ленинизм» колхозлари ва янги совхоз. ларнинг деҳқонлари ҳар бир тул гўзани кўз қорачиқидан авай. лаб парварши қилмоқдалар.

Охунбобоев номи колхозда деярлик ҳамма гектарларда гў. за текис ўсиб етибди. Меҳанизаторлар ятағаланиш қисқа ва. т ичда ўтказиш, қатор оралиқда ишлаши бўшақтирмаслиги учун ғайратга-ғайрат қўшмоқдалар. Бу ерда бутун куч ва во. ситалар далага сафарбар қилинган. Ишга яроқли каттадан-кичик ҳамма колхозчи ҳосил тақдирини ҳақида қайғурмоқда. Ёввойи ў. ларга қарши кураш, зараркуналларнинг бўлимаслиги учун ҳамма чоралар қўрилмоқда. Колхозчилар экин, чигитни ун. дириб олиш ва парварши вақтида бой берилган фурсатини, ўрта. ди тафовитини қисқартириш учун бундан сўнгги ишларга, янги ятағалаш, қатор оралиқини ишлаш ва гўзани озикланти. ришга куч бермоқдалар.

Пахта даладарини кўздан кечирар эканмиз, деярлик ҳамма ерда чигитнинг бир текис униб чиққилишига қаноат ҳосил қи. ламиз. Гектарлар ҳам тўла. Лекин энг катта камчилик, су. суккашлик шундан иборатки, кўпгина колхоз ва совхозларда ята. галашга ва озиклантиришга етарли эътибор берилмапти. Об. ластимиз бўйича гўзани ятағалаш ва уни биринчи озикла. нтириш ўтган йилга нисбатан анча орқанда эканлигига мутлақо чидаб бўлмайди. Шунингдек култиваторлардан фойдаланишга масъулиятсизлик билан қаралмоқда. 3300 култиватор, бошқа хил машина ва техникалар пахтакор хизматига. Афсуски бу катта имконият, деҳқон меҳнатини енгиллаштиришда кучли во. сита ҳамма ерда ҳам ишга солинган эмас. Култиваторлардан унумли фойдаланилмаётганлиги натижасида гўзани ятағал. аш, қатор оралиқини ишлаш, қатор оралиқини юмшатиш ва гў. занинг нормал ўсишини таъминлаш қўнғилдагидек бўлماпти.

Қишлоқ хўжалиги мутахассислари, олимлар, агрономлар ва тажрибадорлар шу кечалоқ-кундузда гўзани қандай парварши қи. лиш ва уларни тезроқ ривожлантириш, нормал ўсишини таъ. минлаш учун қандай тадбирларни амалга ошириш соҳасида қич. матли маслаҳатлар беришлар. Бундан қатъий назар, деҳқончи. лик, пахта етиштириш, чорвачилик, дон етиштириш, сабзавот. ўстириш деҳқон ошар-боболарининг касби-кори дала билан, деҳқон. чилик ва турмуши, ошар-боболарнинг қасби-кори дала билан, деҳқон. чилик билан бевосита боғланган. Қиш ва баҳорнинг, ёз ва ку. знинг қийинчиликлари бу йил, биринчи марта кўраётганларни йўқ. Бундан олдинги йиллар ҳам анча ташвишли ва машаққат. ли об-ҳаво бўлган эди. Ўшанда ҳам қишлоқ хўжалиги азамат. лари сабот-матонат кўрсатиб ишладилар.

Шундай экан, нима учун баъзи колхоз ва совхозларда гўза парваршишда бу йил сузуккашлик содир бўлмоқда. Июнь бо. шлангити, гўза шоналайдиган давр. Лекин ҳанузгача ятағалаш тамомланмаган. Озиклантириш орқанда қолмоқда. Чунки бундай хўжаликларда бутун куч ва во. ситалар далага сафарбар қилин. маган. Меҳнатни ташкил этиш қўнғилдагидек эмас.

Партия ва ҳукуматимиз қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари ҳақида ҳар тарафлама ғамхўрлик кўрсатмоқда. Турли хил маши. налар уларнинг ихтиёрига бериб қўйилган. Минерал ўғитлар кўп. лаб етказиб берилмоқда. Пахтанинг қарий нархи оширилди. Ир. риғалар-мелиорация ишшоотлари ҳурдимоқда. Деҳқончилик ма. даниятини ошириш, маҳсулот етиштиришни қўлайитириш юзас. дан тегishли чора-тадбирлар қўрилмоқда. Партиянинг Марказий Комитетининг Илмушлариди қишлоқ хўжалигини бундан сўнг. ги ривожлантиришнинг кенг истисқобларини олиб берилмоқда. Деҳқонларимиз қишлоқ хўжалиги мутахассислари ва раҳбар. лар билан бундай оталарча ғамхўрликларга жавобан пахта, дон, сабзавот, чорвачилик маҳсулотлари ва бошқа маҳсулотлар. ни кўпроқ етиштириш учун ғайрат ва шижоат билан меҳнат қи. лишлари лозим.

Қуздаги барака, хирмон, йил бўйи қилаётган ҳаракатимиз. нинг натижаси шу кунлардаги ишимизга боғлиқ. Ҳозирги пай. да шундай иш тутғиш керакки, гўза парваршиш ҳам, сабзавот. етиштириш, пилла тошириш, дон, луб ўстириш, чорва маҳсу. лотлари етиштириш, ҳаммаси бир морузма борсин, бирон соҳа ҳам орқанда қолмаслиги, бажарилмаган биронта ҳам иш бўлмасли. ги лозим. Юбилей йилнинг барча тошқирларини, мажбурият. ва планларини муваффақият билан бажарайлик. Қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари, партия, совет ва хўжалик, ташкилотларининг ходимлари ўз олдиликларига юксак ва масъулиятли вазифалар тур. гаилигини тўла ҳис қилсинлар. 1969 йилда — беш йилликнинг тўртинчи йилида деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотларини янада кўпроқ етиштирайлик. Мамлакатимиз бойлигига бойлик қўшиб, унинг моддий ва техника базасини янада мустаҳкамлай. лик.

КОММУНИСТИК ВА ИШЧИ ПАРТИЯ- ЛАР ВАКИЛЛАРИ- НИНГ МОСКВА- ГА ҚЕЛИШИ

Коммунистик ва ишчи пар. тиялар қалғор кенгашига тай. ёрларлик кўрувчи комиссия ишида қатнашиш учун қўнғил. ги коммунистик ва ишчи пар. тияларнинг вакиллари Москва. га келишлар: Жапон Со. циалистик авангард партия. си, Аргентина Коммунистик партияси, Бельгия Комму. нистинк партияси, Болгар. ия Коммунистик партия. си, Бразилия Коммунистик партияси, Венгрия Социалистик ишчи партияси, Ганга комму. нистлари, Бирлашган партияси, Габона Халқ прогрессив пар. тияси, Гвинея Коммунистик партияси, Гватемала меҳнат партияси, Германия Коммуни. стик партияси, Грбрий Берлин Бирлашган коммунистик пар. тияси, Греция Коммунистик партияси, Дания Коммунистик партияси, Иордания Комму. нистинк партияси, Ироқ Ком. мунистик партияси, Испания Коммунистик партияси, Ита. лия Коммунистик партияси, Канада Коммунистик партияси, Кипр меҳнаткаш халқ прогресс. сив партияси, Колумбия Ком. мунистик партияси, Коста-Ри. ка Халқ авангард партияси, Ливан Коммунистик партияси, Люксембург Коммунистик пар. тияси, Мексика Коммунистик партияси, Монголия Халқ Ре. волюцион партияси, Никарагуа Социалистик партияси, Пара. гвай Коммунистик партияси, Перу Коммунистик партияси, Польша Бирлашган ишчи пар. тияси, Португалия Коммуни. стик партияси, Пуэрто — Рика Коммунистик партияси, Сала. вадор Коммунистик партияси, Сурия Коммунистик партияси, «АҚШ Коммунистик партияси, Судан Коммунистик партияси, Уругвай Коммунистик партия. си, Франция Коммунистик пар. тияси, Чехословакия Комму. нистинк партияси, Чили Комму. нистинк партияси, Швейцария Меҳнат партияси, Эквадор Коммунистик партияси.

(ТАСС).

КУМУШ ТОЛАЛАР

Областимизнинг аҳдига вафо. дор пиллакорлари беш йилли. нинг тўртинчи йилида 1330 тонна пилла етиштириш учун социалистик муСОБОБНИ қи. затиб ишга киришган эдилар.

Бу муҳим кампанияга айни. ца, Калинин районининг пилла. корлари яхши тайёргарлик би. лан келишди. Мажмул тут. плантацияларига яхши ишлов берилди, йўл ёқалари ҳамда ариқ чеккаларидаги тут дарах. тларига минерал ўғитлар бери. либ тағдир юмшатишди.

Район пиллакорлари об. ластимизнинг улкан хирмонида 204,5 тонна пилла тўкиб, катта ҳисса қўнғилди. Мана, оғир машаққатли кунлар орқанда қолди. Бу йилги шароитда ўт. ган йилга нисбатан баҳор де. ярлик бир ой кейин ўз жамол. ини кўрсатди. Албатта, бу ҳол тут дарахларига ҳам ўз та. вирини кўрсатди. Улар анча кечиниб бағр ёвди. Бу пилла. корлар олдида қатор қийинчи. ликларни қўнғиллаб қилиб қўй. ди. Моҳир «кумуш тола» бу. йдорлари бу қийинчиликлари мардонавор енгиллашди.

Мана, районда, ҳатто об. ластимизда ҳам давлатга «кумуш тола» сотишни биринчи бўлиб бошлаб юборган «Келес» сов. хозининг азамат пиллачилари 25 апрелда инкубаторияда оч.

рилган кўрт уруғларини боқил. ди бошлаган эдилар. Улар тай. ёрлов пунктига орадан 26 кун ўтгач 2 процент миқдорда пилла тошқирган бўлсалар, 22 май кун йиллик планга нис. батан олти процентга яқин пил. ла юқори навларда етказиб бе. рилди.

Совхоз пиллачилари бу йил 70 кўрт кўрт уруғидан планда. ги 56 ўрнига 60 килограмм. дан пилла етиштиришга аҳд қи. лишган. Пиллачиларнинг бу

ПИЛЛА — ДАВЛАТГА

Йилги мақсадлари катта Район хирмонида 3900 ўрнига 4200 килограмм кумуш тола тўкиш учун курашапти.

Областда биринчи бўлиб ярым кўрт кўрт уруғидан 38 ўрнига 49 килограмм пилла со. тиб, кўрт боқиш кампаниясини совхознинг азамат пиллакор. лари Кўтби Тошматова тугаллади.

— Кўтби Тошматова, Ҳабиба Тошматова ҳамда Журақон Тошматова, — дейди пилла. чилик бригадари ўртоқ Шари. фа Мусаева, — ўзаро соци. алистик муСОБОБЛАШИШ ишла. шти. Уларнинг ғайрати чакки эмас.

Суратда: (чапда) Кўтби Тошматова ва Матрифат Норматова ўртоқлар терилган юқори навли пиллаларни тайёрлов пунктига жўнатиш учун ҳозирламоқдалар. А. Абалли фотоси.

СТУДЕНТ-ЁШЛАР ТАРБИЯСИГА ЖИДДИЙ ЭЪТИБОР

Илгари хабар берилганидек, янгида област партия активининг йиллиги бўлиб ўтди. Йиллиги қатнашчилари «Сту. дент ёшлари» гоявий-сийсий тарбиялашнинг аҳволи ва уни яхшилаш тадбирлари тўғриси. даги масалани муҳофиза қи. лдилар. Йиллигида Тошкент об. ласт партия комитетининг секретари ўртоқ Х. Р. Мусахо. нова доқлад қилди.

— КПСС XXIII съезди ҳуж. жатларида кўрсатилганидек, — дейди доқладчи, — мамлакатимизнинг хўжалик, партия, дав. лат, дипломатия, ҳарбий иш. лари, бутун ижтимоий фаоли. ти учун кадрлар асосан олий мактаб тарбиялаб юнга етказ. ган мутахассислар ҳисоблана. ди.

Ҳозир областнинг 17 олий

ўқув юртида 120 минг, жумла. дан кундузги бўлимда 59 минг йилит-киз таълим олмақда. Уларга 170 ихтисослик бўйи. ча 7160 ўқувчи, шу жумла. дан 146 профессор ва фан до. ктори, 1746 доцент ва фан кан. дидати таълим бермоқда. Ке. ланинг уч йил мобайнида 15 мингдан зиёд студент шу олий ўқув юртларини тугатиб, ко. мунистик қурилишнинг турли жабоҳларида меҳнат қилмоқда.

Област партия комитети, паҳар ва район партия коми. тетлари областдаги олий ўқув юртларининг партия ва комсо. мол ташкилотлари, ўқитувчи ва студентлар коллективлари пар. тия ва ҳукуматнинг студент ёшларини коммунистик руҳда тарбиялашни янада қучайтириш ҳеқидаги қарорларини амалга

оширабориб, ўқув жараёнини тақомиллаштириш ҳамда ёш. ларга гоявий-сийсий тарбия бе. рилиши яхшилаш борасида кат. та иш қилдилар. Бу масалалар област партия комитети, ша. ҳар ва район партия комитет. лари бюросида мунтазам ра. вийида муҳофиза қилиб бори. лди, жойлардаги ишнинг аҳво. ли ўрганилди.

Олий ўқув юртларининг пар. тия ташкилотлари ва педагогик коллективлари студентларда ўқишга оғилли муносабат, та. нланган касби чўқур ўрганиш. га бўлган жавобдорлик ҳиссини тарбиялаш соҳасида анчагина ишларни амалга оширдилар.

Бироқ, бизда шундай олий ўқув юртлари ҳам борки, улар. да ёмон қўйётган студентлар оз эмас. Биринчи курслардан

кетиб қолш ҳоллари рўй бе. рмоқда. Бу, аввало, партия, ко. му. сол ташкилотлари, шунинг. дек профессор ўқитувчилар составининг ишда йўл қўйётган камчиликлари туфайли рўй бе. рмоқда. Олий ўқув юртида ўқинишнинг дастлабки даврида тажрибали ўқитувчилар бири. чи курсда ўқитиларга ўз вақтида ёрдам беришлари, шунингдек студентларнинг олимлар, кафедра мудири ва юқори курс студентлари би. лан учрашувларини ташкил. этиш, улар ағалдаётган ихтисос. ҳақида мунтазам суҳбатлар уюштириш зарур.

Илмий кадрларни тайёрла. шда, студентларга мустақил ва илмий иш қўнғилларини ўр. гатишда студентларнинг илмий жамаитлари муҳим роль ўй. нади.

Утган йили 17 та ил. мий студентлар профессорли этиказилди.

Олий ўқув юртларининг раҳ. барлари ва партия комитетла. ри — студентларнинг илмий ва техникавий иқодини ривожла. нтириш ҳақида кўпроқ ғамхўр. лик қилишлари керак.

КПСС Марказий Комитети ўз қарорларида студент ёшлар. да марксизм-ленинча дунёқара. ши шакллантиришда ижтимоий фанларнинг ҳал қилувчи ролга эга эканлигини таъинлади. Об. ластдаги олий ўқув юртлари. да ана шу соҳада 57 икти. мой фан кафедрасидаги 645 ўқитувчи, жумладан 15 про. фессор ва фан доктори, 238 до. цент ва фан кандидати иш. олиб бормоқда.

(Охири иккинчи бетда).

ШОЛИ ЭКИШНИНГ БОРИШИ ҲАҚИДА 23 МАЙГАЧА БЎЛГАН

МА Ё Л У М О Т

(Процент ҳисобида)
Биринчи стун — бир кунда, иккинчи стун — мавсум бош. дан бери экинлани.

Калинин	3.0	90.3
Юқори Чирчиқ	8.3	83.6
Янгийўл	11.8	49.7
Орқонқондас	5.9	48.8
Ўрта Чирчиқ	6.6	46.9
Бўна	6.8	41.1
Оқўйғон	5.5	31.9
Бекобод	1.3	22.7
Бўстонлиқ	—	17.0

Област бўйича 5.5 40.0

ЛЕНИН ТИЛ ҲАҚИДА

В. И. ЛЕНИН ТУҒИЛГАН КУННИНГ 100 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

Ҳозирги кунларда жаҳон пролетариатининг муносиб кутуб олиш учун қилганини эслаб бормоқда. Ленин тилининг, қолари, фаолияти янада чуқурроқ янада кенгроқ ўрганилмоқда. В. И. Ленин асарларини янада янги, унинг юзлаб ижтимоий-иқтисодий, маданий-сиёсий масалалар қатори тилга ҳам кўп эътибор берганлигини яққол кўраман. Тилини севмоқ — элнинг севмоқ, В. И. Ленин элининг овозини, бахт-саодати учун курашган экан, унинг халқ бойлиги бўлиши тилга ҳам эътибор берганлиги табиий. В. И. Ленин ўз асарларида — тилга оид мақолаларида сўздан тортиб гапгача марксистик-ленинстик таъриф берган. У, ҳатто радио, матбуот тилига, газета-журнал тилига, нотикларнинг тилига, адабий тил нормаларига (сўз ишлаши нормаларига) алоҳида диққат қилган.

Духий халқ тилини пухта билган ва чуқур эгаллаган донишманд эди. У сўз ишлаши нормалари ҳақида гапирар экан, халқ тили сўз бойлигидан кенг фойдаланишни, адабий тил халқ тили нормалари асосида бўлишини таъкидлайди. Сўзларни зўрма-зўраки, нўноқлик билан талаффуз қилган, оммага тушунарли шаклда қўллаган, ҳорижий тил элементларини она тилига ноғирин ва номундоқ, заруриятсиз ва эҳтиёсиз киритишни қоралайди; халқ тили имкониятларидан кенг фойдаланишни уқтиради. В. И. Ленин тил ва унинг тарққати ҳақида, социалистик жамиятда миллий тилларнинг тенг ҳуқуқлилик асосида ри-

вожланиши тўғрисидаги назарини яратди.

«Тил — энг муҳим алоқа воситасидир». В. И. Лениннинг бу иборасида тилининг нима эканлиги, қандай ҳодисалар жумласига кириши, жамиятдаги роли ва вазифаси ўз ифодасини топган.

Жамиятдаги кишилар фақат шу тил воситасидангина бир-бирлари билан алоқа қиладилар, фикрлашадилар. Агар тил бўлмаса, инсонлар бир-бирларини тушунамайдилар, ўз орау ва мақсадларини рўйга чиқараолмайдилар, ўзаро фикрлашолмайдилар. Инсон феолиятининг қайси бир томонига йазар ташламайди. Ҳатто бутун иншоариёнинг тилининг ишторок, этиши муқаррарлигини кўраман.

В. И. Лениннинг асарларида тилининг жамият маҳсули эканлиги, унинг ижтимоий эҳтиёж ва зарурият замидада вужудга келганлиги алоҳида кўрсатилади. Бу боғида Ф. Энгельс шундай дейди: «Қисқача айтганда, ушшанг кишилар шу даражага етидиларки, уларда бир-бирларига нимадир айтиш эҳтиёжи туғилди». Мана шу ижтимоий эҳтиёж тил воситасида қондирилди.

Тил ҳам меҳнатнинг маҳсулидир. Аммо, ҳар қандай меҳнат одам орали бажарилганидек, қол-

лентив меҳнат ҳам тил воситасида ушшангилари. Демак, ишлаб чиқариш ташкил этишда тилининг роли муҳимдир. Тил ишлаб чиқаришнинг барча тармоқларида ушшангилари восита функциясини бажаради. Тил, В. И. Ленин сўзи билан айтганда, «иқтисодий ахборот эҳтиёжини» қондирувчи воситадир.

Тил бошқа ҳодисалар сингари (маданият, санъат, адабиёт каби) жамият аъзолари учун хизмат қилади. Тилининг пайдо бўлиши ва ривожланиши жамиятнинг вужудга келиши ва тарққати билан боғлиқдир.

Тилининг қачон пайдо бўлганлиги ҳақида аниқ фикр баён қилиш қийин. Чунки, даставвал пайдо бўлган тилда сўзлашган кишилар ҳам, у тилда маълумот берувчи манбаларини топиш ҳам мушкул. Бироқ, умуман, тилининг қачон пайдо бўлганлигини аниқ белгилаш мумкин бўлмасада, қоникет тилларнинг қачон пайдо бўлганлигини аниқ айтиш мумкин. Ҳар бир муайян тилининг тарихи шу тили яратган ва унинг эгаси бўлган халқнинг та-

рихи билан боғлиқдир. Масалан, ўзбек халқ тилининг вужудга келишида уч босқич бор: ўзбек халқининг дастлабки элати IX—XI асрларда ташкил топган; Ўзбекистон территориясида ўтқоқланган бу туркий қабилалар ўзбек тилининг қарлуқ лаҳжасини вужудга келтирган, XIII асрда айрим элатлар туркий халқлардан ажралиб, ўзбек элати таркибига биришган. Булар ўзбек тилининг ўгуз лаҳжасини вужудга келтирган. XIV—XV асрларда кўчмачи туркий қабилалардан бир қисми Ўзбекистонга келиб ўрнлашган. Булар эрзи аҳоли билан қўшилишиб, ўзбек тилининг катта бир қисми — қипчоқ лаҳжасини ташкил этган.

Ана шу уч элат тили-лаҳжаси (диалект ва шенаси) асосида ўзбек халқ тили вужудга келган. Дунда икки ярим мингдан ортиқ тил бор. Тилларнинг тарққати ва роли турли даврларда турлича бўлади. Капитализм даврида, мажбурий давлат тили барпо этилиши мубосабати билан, кичик миллат ва элат тиллари мавқеи устун тиллар ҳисобида қамситилди; кичик миллат ва элат тиллари кенг ривожлана олмайди. Худди

шундай аҳолини Англия, Франция, Бельгия, Голландия, Португалия каби қатор буржуа давлатларнинг мустамакаларида ҳам кўриш мумкин: Португалияда ўқув-ўқитиш маҳаллий аҳоли тилида (она тилида) олиб бориш қонун йўли билан тақиқланган.

Социалистик жамиятда тилларнинг тенг ҳуқуқлилик асосида ривожланиши таъминланади. Социалистик жамиятда ҳар бир тилининг (катта ёки кичик бўлишидан қатъий назар) ҳар томонлама ривонини учун шароит яратиб берилади. Бунинг социализм талаби қозонган ва коммунизм қурилиши кенг анж олдирган мамлакатимизда ҳам халқлар тили тарққатида алоҳида қўриқимиз мумкин: илгари ўз элати эга бўлмаган 50 дан ортиқ миллат ва элат Октябрь революцияси туғайди ўз элати маданиятига эга бўлди. Октябрь революциясида қадар Ўзбекистонда ўқув ишлари фақат икки тилда олиб борилад, эди: ҳозир етти тилда олиб борилади. Шу кичик фактнинг ўзидеки Ленин голларнинг ҳаққонийлигини, бизнинг Ватанимизда ҳар бир миллат ва элат маданиятининг ҳар бирдан ривож-

ланиши учун замин ҳозирланганлигини кўрсатади.

Улуғ Октябрь социалистик революциясининг талаби ва ленинча миллий сиёсатнинг ҳаётийлиги натижасида СССР даги барча элат ва халқларнинг маданияти ҳар жиҳатдан юксалди ҳамда ривожланишининг энг юқори босқичига кўтарилди. Бунинг ўзбек маданияти ва тили қамолдида ошқ кўришини мумкин. Ўзбек тили СССР даги бошқа тиллар сингари кенг ривожланган тиллар қаторига кирди, унинг аҳамияти, мавқеи ортди: ўзбек тили ҳатто ҳорижий мамлакатларда ҳам (масалан, АҚШдаги Колумбия университетида, БАРдаги Ал-Азхар университетида ва ГДР да) алоҳида курс сифатида ўқитилиб, зўр қизиқиш билан ўрганилмоқда.

Бундай фикрлар рус тилига исбатан ҳам айтиш мумкин. Октябрь революцияси туғайди рус тилининг жаҳоншумул аҳамияти ортди; рус тили инглиз, француз, испан тиллари каби халқлар тиллари қаторига кирди; ҳозир бутун дунда рус тилини билишга, ўрганишга қизиқиш тобора кўнаймоқда. Хиндистондаги бир қанча университетларда рус тили ихтиёрий фан сифатида ўқитилади; 40 та шаҳарда рус тили курслари ташкил этил-

ган: Бомбейда 11 та, Калькуттада 5 та ана шундай курслар бор.

Илгари Англияда чет тиллардан фақат француз ва испан тиллари ўқитиларди; ҳозир рус тили ҳам асосий чет тили фани ҳисобланади.

Кўринадик, «улуг ва қудратли рус тили» (В. И. Лениннинг билимига қилинган фақат СССР ва социалистик мамлакатлар доирасидагина эмас, балки немис, инглиз, испан тилларини ўрганиш традицияси тусига кирган. Бу социалистик тузумнинг миллий тилларини ҳар жиҳатдан тарққати эътиридаги афзалликларини кўрсатуви дадилдир.

Жаҳонда коммунистик жамият таптата қилганда, тилларнинг ўзаро яқинлашуви янада кўчади; ривожланмаган тиллар юксалган тиллар таъсири натижасида кенг тарқалган ва ривожланган тиллар даражасига кўтарилди. Жаҳондаги миллий тилларнинг ўзаро яқинлашуви туғайди тиллардаги фонетик, лексик ва грамматик хусусиятлар бир-бирга ўхшаш бўла берилади. Оқибатда миллатларро ҳам-иқини ва алоҳида таъминловчи ягона тил вужудга келади. Мазкур ягона тил миллатларро муҳим алоқа воситаси бўлиб қолади. Ана шундай ижтимоий функцияни бажарувчи тилди В. И. Ленин айтганидек, «қўлчиланиш билан фойдаланиш бўлган тили иқтисодий ахборот эҳтиёжларининг ўзлари белгилаб беради».

К. НАЗАРОВ,
В. И. Ленин номи Тошкент Давлат университети ўзбек тилишунослик кафедрасининг доценти.

РЕСПУБЛИКАШИЗГА ТАШРИФ ВУЮРДИЛАР

СОВЕТ ХОТИН-ҚИЗЛАРИНИНГ МЕҲМОНЛАРИ

Чехословакия меҳнат ва соҳил таъминот министрлигининг ўринбосари Власта Брабцова бошчилигидаги Чехословакия хотин-қизларининг делегацияси Ўзбекистонда ёшларни ўқитиш ва тарбиялаш тажрибаси билан танишгани келди. Меҳмонлар совет хотин-қизлар комитетининг тақлифига биноан мамлакатимизда турибди.

Делегация аъзолари Тошкент давлат университетига, республика пойтахтидаги мактаблардан бирида бўлди, Ўзбекистон ССР Олий ва ўрта махсус таълим министрлигини бориб кўрдилар, Самарқанд шаҳрига борди.

Чехословакия хотин-қизларининг вакиллари чет мамлакатлар билан дўстлик ва маданий алоқа Ўзбекистон жамиятининг раҳбарлари билан бўлган учрашувда республикада уларни шодива қабул қилиб олинганлиги учун самимий ташаккур изҳор қилдилар. Делегация аъзолари ўз таассуротларини айтиб, ёшларни интернационал руҳда тарбиялаш, мактаб билан оиланинг алоқасини мустаҳкамлаш соҳасида педагогик коллежияларнинг тажрибалари билан қизиқиб танишганликларини таъкидлаб бердилар. (ЎЗТАГ).

АМЕРИКАЛИК ОЛИМЛАР ЎЗБЕКИСТОНДА

АҚШ ички ишлар вазирлигининг турокни муҳофаза қилиш бўлимининг, ер бошқармаси бюросининг бошлиғи Вилламс Метьюз бошчилигидаги бир гуруҳа америкалик олимлар ўш кундан буён Ўзбекистонда турибди. Улар даштин ерлардаги

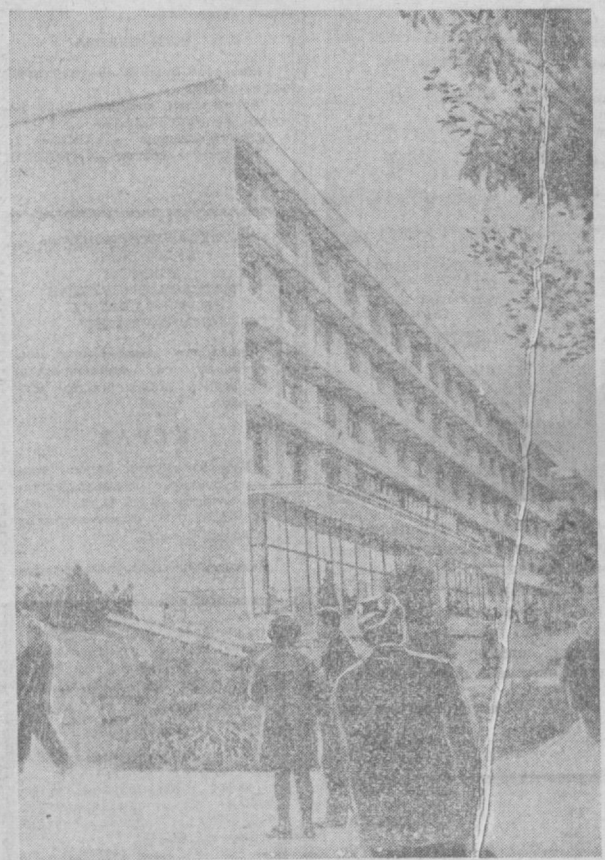
йилловларни яхшилаш ва улардан фойдаланиш, чорвачилик ҳўжаликларини ташкил этиш масалалари билан қизқикмақдалар.

Меҳмонлар Самарқандда қоракўлчилик илмий-тадқиқот институтига лекция тингладилар. (ЎЗТАГ).

ПОКИСТОН ФУТБОЛЧИЛАРИ КЕЛДИ

21 май куни Покистон футболчиларининг илмий терма командаси Тошкентга келди. Бу команда Урта Осиё шаҳарларида «А» классининг иккинчи лигасидаги командалар билан учта ўртоқлик учрашуви ўтказди. Биринчи ўйин 22 май куни Аш-

хобода «Строитель» командаси билан ўтди. Койанда 25 май куни Бухорода Навоийнинг «Зарфшон» командаси билан ва 28 майда Фарғонада маҳаллий «Нефтяник» футболчилари билан учрашди.

ПОИТАХТИМИЗ кундан-кунга яшнаб бормоқда. Унинг кенг ва равои кўчалари ёқаларида муҳташам замонавий бинолар, кўркам-дибонлар бунёд этилмоқда. Суратда: Навоий номи кўчасининг бўйида қад кўтарган кўшанатли бинони «ерби турибсиз. Ж. Раёзонов фотоси.

Дунё хабарлари

САМИМИЙ ШОДИЁНА

УЛАН-БАТОР. 22 май. ТАСС мухбири Ч. Намжиллов хабар беради: Монғолия Халқ Республикасининг матбуоти, радио ва телевидениеси СССР Олий Совети Президиумининг Равси Н. В. Подгорний ва унинг ҳамроҳларининг монгол диёрида бўлиши тўғрисидаги материалларга алоҳида эътибор бермоқда. Монғолияда чиқадиган марказий газеталарнинг биринчи саҳифаларида совет меҳмонларининг вазир тўғрисидаги репортажлар, хабарлар ва фотосуратлар йирик сарлавҳалар остида босиб чиқарилмоқда.

СССР элчихонасига Н. В. Подгорний номига партия, давлат, жамоат ташкилотларидан, корхона, қишлоқ ҳўжалик бир-

лашмалари, муассасалар, ўқув юрталарининг коллективларидан, шунингдек Монғолия Халқ Республикасининг айрим граждандаридан қўлаб мактуб ва телеграммалар келиб турибди. Монғолия Халқ Республикасининг меҳнаткашлари азиз совет меҳмонини қизгин табриқлаб, коллективларга келишларини илтимос қилмоқдалар. Н. В. Подгорнийга ва унинг ҳамроҳларига визитини муваффақиятлан ўтатиш тиламоқдалар. Кўпгина телеграмма ва мактубда Монғолияга иқтисодий ва маданий қўриқим соҳасида, миллий кадрларини тайёрлашда кўрсатаётган ёрдами учун Совет Иттифоқига қизгин ташаккур изҳор этилмоқда.

Г. ГУСАК БИЛАН О. ЧЕРНИК И. БАШЕВНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

ПРАГА. 22 май. (ТАСС) Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Г. Гусак кеча Прагада Болгария Халқ Республикаси ташқи ишлар министри И. Башевни қабул қилди.

Чехословакия Телеграф агентлиги хабар беради: Г. Гусак ва И. Башев самимий ўртоқларча суҳбат вақтида ҳар иккала қардош мамлакат ўртасидаги дўстона алоқалар ва ўзаро ҳамкорлигини янада ривожлантириш имкониятлари тўғрисида фикрлашиб олишди.

Чехословакия Телеграф агентлиги хабар беради: Чехословакия Социалистик Республикаси ҳўкуматининг бошлиғи О. Черник ҳам кеча Болгария Халқ Республикаси ташқи ишлар министри И. Башевни қабул қилди.

Самимий дўстона вазиятда

ТУРТ ДАВЛАТ ВА- КИЛЛАРИНИНГ УЧРАШУВИ

НЬЮ-ЙОРК. 22 май. (ТАСС). Англия, Франция, Совет Иттифоқи ва Қўшма Штатларнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти хузуридаги Яқин Шарқ моjarосини сиёсий жиҳатдан тинч йўл билан ҳал этиш масаласи билан шуғулланувчи доимий вакилларнинг навбатдаги учрашуви бўлди.

Шундан кейинги учрашув 28 майда ўтказилади.

НИКСОННИНГ БУ- ЛАЖАК САФАРИ

ВАШИНГТОН. 22 май. (ТАСС). АҚШ президенти Никсон Вьетнамдаги уруш масаласини муҳофаза қилиш учун 8 июнь куни Тинч океанидаги Мидуэй оролида Сайгон режимининг «президенти» Тхьеу билан учрашмақчи Оқ уйда эълон қилди.

Учрашув бир кун давом қилади. Ассошиэтед Пресс агентлигининг маълум қилишча, АҚШ давлат секретари Рокер Сайгонда Тхьеу билан кенг музокаралар ўтказган чоғида бу учрашув учун замин ҳозирланган.

Президент Никсон конгрессда республикачилар партиясининг раҳбарлиги билан учрашганидан сўнг республикачиларнинг вакиллари палатасидаги раҳбари Форд Мидуэй оролида ҳарбий масалалар, шунингдек сиёсий масалалар муҳофаза қилинади, дейди. Унинг сўзларига кўра, Никсон билан Тхьеу «бир йўлнинг ўзидан» бораётганликларига ишонч ҳосил қилмоқчилар.

Кўҳна қитъада янги ҳаёт

Бундан олти йил муқаддам, 1963 йил 25 майда Африканинг пойтахти Аддис-Абебада катта таърихий воқеа — Африкадаги ўттинч бир мамлакат бошлиқларининг конференцияси бўлиб ўтган эди. Конференцияда бутун Африканинг таъдирини учун ҳаётий аҳамиятга эга бўлган, қитъанинг тарихида биринчи бўлиб, мустақилликка эришган давлатларини бириштириб турган ташкилот — Африка Бирлиги Ташкилоти тузилди. Шунингдек, 25 майни ҳар йили Африка озодлиги кўни сифатида байрам қилиниши тўғрисида қарор қабул қилинди.

Африка Бирлиги Ташкилотининг шу конференция қабул қилган хартияси қитъадаги мамлакатларни африкаликлар мустамлакачиларнинг ҳамма турларини емириб ташлаш учун, Африка мамлакатлари суверенлигини, территориял бутунлигини ва мустақиллигини ҳимоя қилиш учун бириктиришга нақарди. Африка мамлакатларининг парламентлари бу хартияни ратификация қилди. Бу эса Аддис-Абебада қабул қилинган қарорларни ҳам маънавий жиҳатдан, ҳам қонуний тарзда мустаҳкамлади.

Конференция буюк давлатларга яқинлиқ билан муносабат қилиб, олдин курул-яроғ запарларини қисқартириш йўлида тадбирлар қўришга, зўр бериб куруланишнинг тўхтатилишига иккидй ва самарали халқаро назорат остида ёлпасига ва батамом куруланишнинг тўхтатилишига Шартнома имзолашга даъват этди.

Маълумки, Африка халқлари қадим замонлардаёқ ўзига хос юксак маданият яюкдори бўлганлар. Аммо XV асрнинг бошларидан қитъага ақнабий босқинчиларнинг кириб келиши бу маданиятнинг ривожланишини тўхтатиб қўйди. XVI асрда Африка территориясида мустамлакачи давлатларнинг таянч пунктлари пайдо бўла бошлади. XIX асрда эса Африкани бевоқифа мустамлака қилиш даври бошлади.

Мустамлакачиларнинг келишига асосий сабаб Африканинг битма-туғаймас бойлиги, асосан ички кучи кўлини эди. Африка капиталистик дунёда қизиб чиқарилаётган олмоснинг 90 процентини олтиннинг қарийб — 60, кобальтнинг — 79, хром рудасининг эса 30 процентини етказиб беради. Бу ерда катта уран запарлари бор. Уран чиқаришда капиталистик дунёда Африка иккинчи ўринда туради.

Бундан ташқари, дунё бўйича ўсимлик толасининг 41,3, хўрмо ёнғонининг 16 ва пахтанинг 9,5 процентини, шу қитъа беради. Экономиканинг муваффақиятли ривожланиши учун розт қатта имкониятларга эга бўлган Африка қарийб 500 йил давомида мус-

булган 17 мамлакат; Мали республикаси, Нигерия, Сенегал, Марказий Африка республикаси ва бошқалар озодликка эришди. 1964 йилининг апрелидача Африкадаги мустақил давлатларнинг сон 32 га етди. Бугунги кунда эса 40 мамлакат ўзини мустақил равишда идора қилаётган. Бироқ, қитъанинг 30 миллионга яқин аҳолиси ҳамон мустамлакачилар қўл остида азоб чеқмоқда.

Мустақилликка эришган еш Африка давлатлари олдида мустамлакачилар оқибатларини тутатиш, экономика ва маданиятни ривожлантириш, халқ моддий турмушини яхшилаш каби улкан вазифалар турибди. Бирлашган Араб Республикаси, Жазиор, Конго (Браззавиль), Мали, Гви-

мустақил давлатларда ҳам катта ўзгаришлар бўлмоқда.

Совет Иттифоқи бошлиқ социалистик мамлакатлар африкаликларга озодликни қўлга киритишдаги ёрдам бериб қолмай, шу билан бирга иқтисодий мустақилликка эришиш, асрий қолоқликни тутатиш, маданиятни ривожлантиришда ҳам ақиндан беғарас қўмақлашмоқдалар.

СССРнинг ёрдами билан Африкада 250 дан ортиқ корхона ва объект, шу жумладан Бирлашган Араб Республикасида 100 га яқин, Ганада 17 та, Гвинеяда 20 га яқин объект қурилди.

Сўрқуш республикаимиз меҳнаткашлари ҳам африкалик дўстларга амалий ёрдам кўрсатиб келмоқда. Ўзбекистон корхоналарида тайёрланаётган санаят молларини Жазиор, Мали, Того, Сенегал, Гана, Камерун каби 20 дан ортиқ Африка давлатларида кўриш мумкин.

Ўзбекистон мутахассислари замонавий санаят ва қишлоқ ҳўжалик корхоналарини яратишда Африка элмлакатларига амалий ёрдам кўрсатамоқдалар.

Ўзбекистон ерларини, инженер ва геологари Гана, БАР ва Малида катта ёрдам кўрсатишлар. Республикаимиз айниса миллий мутахассис кадрлар тайёрлаш масаласида африкаликларни жуда хўрсанд қилаётган. Республика олий ўқув юрталарида Гана, Нигерия, Танганика, Сомали, Мали ва бошқа давлатларнинг ёшлари билим олмақдалар.

Бугун Африка озодлик кунда совет халқи, жумладан, Ўзбекистон меҳнаткашлари эри ва озодлик йўлида дадил қадам ташлаган улкан қитъа меҳнаткашларига қизгин салом йўллайдилар ва янгича ҳаёт, қуришда уларга катта муваффақиятлар тилайдилар.

Тўртун ФАИЗИЕВ.
«Тошкент ҳақиқати»нинг халқаро шарҳловчиси.

ЭРТАГА — АФРИКА ОЗОДЛИГИ КУНИ

тамакачи давлатлар ҳўкумронлиги остида қолиб келди.

Африка халқлари мустамлакачиларга қарши ўзоқ вақт кураш олиб боришлар. Бу кураш Улуғ Октябрь социалистик революциясидан сўнг, айниқса иккинчи жаҳон урушидан кейин янада кучайиб кетди. Африкада миллий-озодлик ҳаракати тобора ўсаборди. Натижада «биринчи кетили» сиёсий мустақиллик қўлга келтирилади бошланди. Африкалик каттапарварлар мустамлакачиларга кетма-кет қаршилик қўриб бериб, ақнабийларини қитъадан суриб чиқаришга бел боғладилар.

Эндиликда қитъанинг 90 процентдан ортиқроқ территориясидаги халқлар келажакка қомул ишонч билан боқиб, янги ҳаёт қуришмоқдалар.

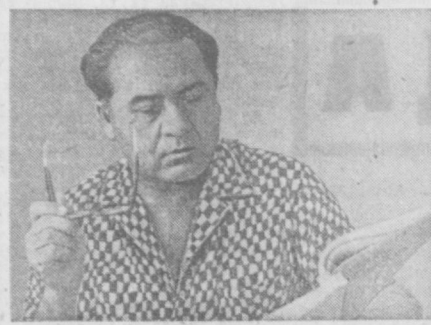
Африка халқларининг миллий-озодлик ҳаракатлари туғайди 1960 йилининг ўзидеки 80 миллиондан кўпроқ аҳолига эга

нея, Танзания ва бошқа еш давлатлар ривожланишининг ноқайиблиги йўлини ташлаб олдилар.

Озодлик йиллари мобайнида Тунис халқи иқтисодий моддий ва маданий соҳаларда маълум муваффақиятларга эришди. Темир йўл, қончиллик компаниялари, газ, электр, сув билан таъминлаш, алоқа воситалари ҳамда шаҳар транспортни национализация қилинди. Банк-кредит ишлари, яъни ва ташқи савдонинг бир қисми давлат назорати остига олindi. Нефтни қайта ишлаш заводи, қанд заводи, қозғоқ фабрикаси, металлургия қомбинати ва бошқа хал заводлар қурилди.

1965-1966 йилларда Заңжибар экономикасини ривожлантиришга 2,287 минг фунт стерлинг маблағ сарфланди. Бу миқдор сўнгги беш йил мобайнида сарфланган капитал маблағдан қарийб икки баробар кўпдир.

Африка қитъасидаги бошқа еш

ИСТЕЪДОЛИ АДИБ

Ҳамид Олимжон сиймоси алоҳида акралиб турди. Ҳамид Гулом бу устозлар номини чуқур эҳтиром билан тилга олиб улардан «жуда кўп нарсани ўргандим» дейди.

Дарҳақиқат, шoirнинг иккунинг эволюцияси-ташлар эканисиз, уларда Гафур Гулом, Ҳамид Олимжон, Уйғун сингари забардаст қалам аҳдларининг шеърини услубига хос бўлган жонобардорликни, кўтаринки рух, публицистик жаранг ва лирик оҳангнинг ҳис этасиз. Бу айниқса шoirнинг илк ишодига мансуб бўлган асарларидан сезилиб туради. Шoir уларда ўз устозларини пайди боради ва шoirна қайноқ эҳтирос билан бахтиёр ҳаёт завқини, «фалокат қажраётгани» ўзгартирган ҳаётнинг бахти-саодати учун ҳатто жонини фидо эти олувчи азамат инсон мадҳини кўйлади: «Гуллаган дийр» ҳур ва озода мамлакат баҳорининг гузал манзараларини чидади. Чуқур ватанпарварлик, қардош халқлар дўстлиги ва пролетар интернационализми ғояларини олга сурди:

Мен Ватаним кўп кездим,
Ҳисобсиз боғлар кўрдим,
Умминг улут сездим,
Чуқури ўртоқлар кўрдим.
Оқлар, қорамангилар,
Ботир йигит шод қилар,
Чехралари қирғизлар,
Кўкраги тоғлар кўрдим.
Мен қозоқ қилариди,
Қорақум йўлларида,
Дўстларини кўлариди,
Сўмас чироклар кўрдим.
(«Қўш қабил қароғон» шеъри, 1939 йил).

Шoir шеърини мақсадли равиш, ўйинчи мисраларда очига ва ушунга муносиб оҳанг билан бағишлаган ташлабди. Чундан ҳам Ҳамид Гулом юқоридики шеърда ўзи айтган

индек Ватан бўйлаб, кейинроқ эса жаҳон бўйлаб кўп кездим. Европа, Осиё мамлакатларида, қайноқ Африка ва Америка қитъаларида бўлди. Оқлар, қоралар билан учрашиб, суз-батлар кўрдим. Буларнинг ҳаммаси — барча кўрган-кечирган воқеа-ҳодисалар унинг шoirна қалбига акс-садо беради. Сериқин, серкозиба йўл очарлигига, воқеий ҳақоқларга, публицистик юксак пафосди шеърини асарларга, сўзлар ва нафис лирикага, наъравор, залварли балладаларга, қаттақоғилли жанрлар поэма-эпикага айланган.

Ҳамид Гулом умрининг эллигинчи баҳорига етиб келгунча озмунча дарфлар сувини этак очмай кечиб ўтмади. Қайси баҳар шаҳар ва қишлоқлар бўлогидан сув ичиб, туз тоғиди.

Айниқса, шoirнинг Улуғ Ватан уруши йиллари ва ундан кейинги иккинчи-иқкунчи ҳаёт йўли ўзининг воқеа ва ҳодисаларга боғлиқ, ранг-рангиллиги билан акралиб туради. Шoir ана шу ўз кўзи билан кўрган, руҳидан ўтказган, шитирокис бўлган ҳаётнинг воқеаларининг барчасини уста санъаткорга хос ёрқин идрок билан бадиий умумлаштиришга интиди.

«Биз унинг Улуғ Ватан уруши воқеаларини бадиий илғиш-қос эттирувчи, совет халқларининг қон-қардошлиғи, дўстлиги ва биродарлиғи, умийи душманга қарши бир ёқдан бош чикариб, қажрамоғина кураш-ла олиб борганлигини кўрсатувчи бир қанча шеърини, тўпламлари — «Мен қасос оламан», «Хайкал», «Салют» ҳамда «Ғарб йўлида» деб номланган асарларини яхши биламиз. Уларда шoir Советлар Ватанини оташнафас трибуни сифатида майдонга чиқариб, Ватанимиз туғилганга сўбатлик билан бостириб кирган фашист босқинчилар галасини нафратлайди. Улуғ Коммунистик партия бошчилигида бйрлашган, кўп-миллатли қардош халқлар истак-иродасини ифода этади.

Шoir иқкунди ҳақида гап кетганда унинг «Дўстлик қадҳи», «Мамлакатнинг ёзуви», «Йўра полон», «Она», «Романс», «Булук», «Қон-қардошлиқ мадҳияси», «Бахт» каби шеърлари билан бирга Африкага қилган саёҳати таъсирида вуқудга келган ва бошдан-оёқ юксак гуманизм, интернационал туйғулар руҳи билан сугорилган «Эвакуация кўприги», «Қалампар мунчоқ гул» сингари шеър ва балладаларини тилга олмай ўтиб бўлмайди. Бу шеърлар ўз мазмунини эътибори ва ёс-луд оригиналлиги билан шoir иқкунининг қамолотидан шаҳодат берадики, бунинг исботини унинг насрий асарлари мисолида янада аниқроқ кўра-миз.

1958 йилда унинг «Машъал» китоби босилиб чиқди. Бу роман китобонлар жамоатчилигини томондан иқкунди қарин олинди. Бундан руҳланган забардаст адиб кўп ўтмай, трилогиянинг иқкунчи китобини ҳам ёзиб тургати. Унда автор ўзи ёшлаганда кўрган-кечирган, шод-хўш бўлган воқеа-ҳодисаларини бадиий умумлашмалар орқали реал ва жонли кўрсатиб берди. Автор ўзининг бу асари учун мазму қилиб оловли 20-йиллар даврини олди ва бир қишлоқ тимсолида ўша давр учун ха-рактерли бўлган кураш ва га-лабаларини реалист санъаткорга хос услубда қуноқ ва ёрқин чизиб кўрсатди.

Ёзувчи романдаги воқеалар таъсирини юракларини бахтиёр кўрга мафтун этувчи ҳаётини қарингалар чизиб билан бош-лайди ва унда бир қатор ёрқин характерларга эга бўлган типик образлар галереясини яратди.

«Машъал» Ҳамид Гуломнинг қатта насрий полотнолар яратишга қодир эканлигини кўрсатди. Кўп ўтмай, унинг Мирза-қўли ўзлаштириш мазмунга бағишланган, иқкунчи-сисий, маданий ва маийш масалаларини асос эттирувчи романи — «Сенга йилмаман» пайдо бўлди. Уган йил эса унинг муқимлари «Тошкентликлар» деб аталган

янги романини ўқишга муяссар бўлиши.

Биз Ҳамид Гулом иқкунди ҳақида гапирганда унинг хуш-қақчақ комедияларини, опера-лар учун ёзган либреттоларини, рус ва бошқа қардош халқлар адабиятидан жаҳон классик-лари асарларидан қилган тар-жималарини ҳам эслаймиз.

Бирок, улар санъат шинаван-далари, шеър иқкунболарига кўндан таниш бўлганлиги учун батафсил таҳлил этишни ортин-ча, деб билдим. Ахир, неча йил-дирки, театр саҳналарида, теле-визор экранларида қиқиб, ўзи-нинг ичак узилди қутилари билан минглаб томошбинлар қалбини хушнуд этган Тошбол-та ошқини — «Тошболта ошқ» комедиясининг қажрамоғини ким ҳам танимайди, дейсиз.

«Ўғил уйлантириш» китига но-таиниш?

Йилда у «Ажаб савдолар» деб аталган янги комедиясини ёзиб тургати. Аниқ жамоатчи, республикада қишлоқ кўрсатган санъат арбоби Ҳамид Гулом ҳозир айни иқкунди кучга тўл-ган, навқирон сийдир. Кеч шубҳа йўқки, у яна кўп йиллар давомида ўзининг янги-янги шеърлари, жонбардор ва сал-моқли романлари, қуноқ ва мазмули пьесалари, маҳорат билан қилган таржималари, ҳикоя ҳамда повестлари билан минг-минглаб шеърят илхос-майдлари, қутил шинавандалари қалбига тобора чуқурроқ кириб боради.

Биз талантли адиб Ҳамид Гулом иқкунди янги равиш натта муваффақиятлар тилай-миз.

Ф. НАСРИДДИНОВ,
филология фаллари кандидати.

Ҳамид Гулом

Шеър ўқидим. Тинглади қишлоқ,
Кўзинг қақнаб, сен ҳам тингладинг.
Юрагингни англадим шу чоғ,
Юрагинни сен ҳам англадинг.
Дилдаги ишқ, дилдаги вафо
Кўйлавию аммо аслида
Мавжуд эди бир жаҳон маъно
Шу учрашув, дўстлар васида.
Мен келтирган шеърини гулдаста
Олди тухфа эмаси, синглим,
Мисралари бўлди пайваста
Марднингини қуйлаган қўнғилим.

Мен шу оқшом, шу нурли залда
Дўстлигиниз торини чалдим,
Эдинг учун бу кеч, амалда,
Бахши фарзанд бўлдим-да, қўнғилим.

Сен: — Ёш! — дедим. Маана,
тонг отди.
Қорли тоққа нитоҳ ташламан.
Далаларинг ҳавас уйғотди,
Сени ўйлаб, шеър бошлайман.
Бундан буён тиймайдй илҳом,
Тиймайдй, жўшгани яхши!
Шеърим мангу этакда дам,
Мен юртингга вафодй бахш!

Қандай яхши, шoir ўғлонинг
Халқ қалбидан ўри олгани,
Қандай яхши, хур қўнғилиминг
Шод куйчиси бўлиб қолгани!
Бахт нима? — деб сўради
Юрт севгиси бахтдир! — шу жаваб.

Мен ўқийман, қақнади қўзлар,
Гўё қалба ёнади офтоб!..

1958 йил.

УЙ БЕКАЛАРИГА МАСЛАҲАТ

САРАТОН бошлангич. Ёзинг иссиқ қурилида сўт, қатқ, ёғ, гўшт сингари маҳсулотлар тезда яшил, турли хил ошқонроқ касал-ликларини келтириб чиқариши мумкин. Шунинг учун бундай маҳсулотни ёйда тез-тез хариб қилиб, вақтида ишлатиб турган маъқул. Ортиқча маҳсулотларни қолдирганида сақлаган маъқул. Лекин уйда қолдирганини бўлма-са, чи-У ҳолда озиқ-овқат маҳсу-лотлари нуйдагича сақлангиди.

○ СУТНИ албатта чинни иш-дида сақланг. Ҳеч қачон метали идишга сўт қўйма — тез бузи-лади. Чинни идишни соғуқ сув билан бир-икун қайиб, сутини (и-ширилган бўлса соғуқ) идишга соласиз. Сўнг тоғорагага ўхшаш идишга туз солиб, соғуқ сув қуя-нида, ҳалиги сутин идишини шун-га солиб қўйсиз. Буларни албат-та қоронғирон, салқинроқ жойга қўйиб, сутини тез-тез алмаштириб турасиз.

○ ҚАТИҚ ва қаймоқни ҳам фа-қат чинни ёки сопол идишда сақ-лаган маъқул. Қуш жуда иссиқ кет-са, уни соғуқ сув солиingan иди-шга идишга солиб қўйсиз. Қат-тиқ идиш оғизга докин таринг тортиб қўйинг.

○ ПИШЛОҚ (сир), сузма ва бризант тоза дона латтага (уни намақобда бироз ҳўллаб) ўраб,

идишга солиб қўйсиз, бузи-май туради. Латта қуриши билан-моқ намақобда бир-икун қайиб, ана ўраб қўйсиз. Сузманинг ўзи-ни олдиндан бироз намақобда қўйсиз ҳам айнимайди.

○ ОҚ ЁҒНИ эса олдин намақоб-да бироз ювсан, сўнг яхчам қи-либ, қузага ёки намақобда солиб, устига намақобдан озиғна қуниб қўйсиз. Кейин ёғ солиingan иди-шини оғизга туз қўшиган соғуқ сувага қўйиб, қоронғи, салқин жой-да асрасингиз, бузилай турасиз. Намақобни тез-тез янгилаб турайинг унутманг.

○ ГўШТНИ бир-икун кун сақ-лаб қўймангиз бўлсангиз шундай қилсангиз. Гўштини қовмаган ҳолда, ёттирифта пизони парраклаб кесиб (қўй гўштин бўлса — саримсоқни шундай қилсангиз) тоза латта би-лан уралани. Мол гўштини хом сўт ёки қаттиқча ботириб олиб, сақлаб қўйсиз ҳам бўлади — бир-икун қунаган гўшт айинмай-ди.

○ ТУРЛИ хил озиқ-овқат маҳ-сулотларини печкаларда асраса ҳам бўлади. Айниқса, сўт, гўшт маҳсулотлари айинмай туради. Бунда печканинг трубаши ҳамда ўтхона тағидида ҳаво қирадиган шичиқанини очиб қўйсиз. Албат-та печка кул, қоринқудан тоза-ланган бўлиши шарт.

ҲАР ТЎҒРИДА

ЗАҲАРЛИ АЛОЭ

Жанубий Африка тоғ ён бағир-ларда шохлари ва бутун гавдаси бўрилиб кетган, кулранг баргил дарахтлар учрайди. Улар сариқ-қизил рангли найсмон гул чиқар-ган пайда кишилар шу дарахтдан анча наридан ўтиб кетишади. Не-гаким, найсмон гуллар шундай бир кучли ҳид тарқатадики, димоққа урилса, одам миясининг қаттиқ оғришига сабаб бўлади.

Аниқланишча, бу дарахт ода-да қонларда ўсдиган алоэ ўсим-лигининг ёнган тури экан. Бир вақтлар аскарлар юршича олағ-ган-лариди алоэ баргларининг ши-расини олиб, аяларига мадҳам қилиб қўяр эканлар. Ҳозирда эса алоэдан қилма-хил дори-дармонлар тайёрланапти.

АФРИКАЛИКЛАР ТАОМИ

Хлорелла — оқсизга боғ сўз ўсимлиги. Бир гектар хлорелладан бир йил давомида ҳар қандай ўсимликдан олган оқсизга ис-батан ўн барабар кўп оқсиз олиш мумкин. Яқинда Франциядаги ил-вий-техпирш институт олимла-ри бундан ҳам тўйимли ўсимлик борлигини аниқлашди.

«Алга Спиритина» деб аталган бу ўсимлик кўпгина африкалик қабилаларнинг таоми бўлиб, унинг 60—68 процентини оқсиз ташкил этар экан. 0,4 гектар ерга экилган мақкур ўсимликдан африкаликлар 14 тонна қуруқ масса олишар эканки, бундан дунёда энг тўйим-ли таом тайёрлаш мумкин.

ҲИНДЛАР ВАТАНИ ҚАЕРДА

Олимлар ҳанузгача америкалик ҳиндиларнинг келиб чиқиши ҳақи-да ягона бир фикрга келишмаган. Яқинда Калифорния (АҚШ) уни-верситети ҳодимлари 483 ҳиндини атрофида тадқиқ қилиб, ажойиб ҳулосага келдилар.

Американинг ерли аҳолиси бў-лиш абориген кишининг қулоғи-даги олтингургут моддаси қуруқ экан. Бу эса монғол ирқига ман-суб кишилардагина учрайди. Қони аралашган ҳиндиларда эса бу мод-данинг ярим сувоқ ва ёпишқоқлиги аниқланган. Бу далиллар Аме-рика ҳиндилари Осиёдан келган, де-ган тахминини тасдиқлапти.

СОВЕТ ФУТБОЛЧИЛАРИ ФИНАЛДА

Германия Демократик Рес-публикасида бўлаётган УЕФА турнирида совет ёшлар терма командаси ярим финалга чиқди. СССР футболчилари руминия-лик тенгдошларини 1:0 ҳисоби-да мағлубиятга учратдилар. Тўпин Григорьев киритди. Энди ватандошлариниз ярим фи-нал ўйинида Болгария ёш-лар терма командаси билан куч синашишади. Иқкунчи ярим финалда эса майдон эгалари шотландияликлар билан бах-салашшади. Европа қитъаси по-расий биринчилигининг фина-ли 26 май кун бўлади.

КУБОКДАН УМИД УЗИЛДИ

«Пахтакор» футболчилари ўтган пайшанба кўни СССР кубогининг ўн олтиндан бир финали мусобақасини ўтказиб, пойтахт торпедчиларидан 0:3

ҳисобида енгилдилар. Ўтган йили ана шу мусобақаларнинг финалига чиққан ҳамшаҳарла-риниз бу йил биринчи қадамда-ёқ қоқилди, фахрли мукофот-дан умидларини уздилар.

«Пахтакор»нинг устозлари бу мағлубиятни ҳар хил изох-лашлари мумкин. Биринчи-дан кийинчи қадамда кўраш-ла олиб борганлигини кўрсат-увчи бир қанча шеърини, тў-пламлари — «Мен қасос ола-ман», «Хайкал», «Салют» ҳам-да «Ғарб йўлида» деб номлан-ган асарларини яхши биламиз. Уларда шoir Советлар Ватани-ни оташнафас трибуни сифати-да майдонга чиқариб, Ватани-миз туғилганга сўбатлик билан бостириб кирган фашист бос-қинчилар галасини нафратлай-ди. Улуғ Коммунистик партия бошчилигида бйрлашган, кўп-миллатли қардош халқлар истак-иродасини ифода этади.

Шу кун Олмаотанинг «Қай-рат» командаси ҳам бундан кўнглисизроқ натижа билан майдондан чиқиб кетди. Қозоқ футболчилари Саратов шаҳри-га бориб, иқкунчи лигада қат-

труктор гувоҳномасини олди.

Яқинда заводда баскетбол, во-лейбол, оғир атлетика, сузиш, шахмат ва шашка бўйича мусо-бақалар бўлди. Бунда ҳам бир не-ча ҳаваскор разряд нормасини бажарди.

Заводимизда, — дейди спорт клуби раисининг уйибосари В. Артемов, — футбол энг омма-вий тус олган спорт турларидан бири ҳисобланади. Тўғрақда юз киши шугулланмоқда. А. Камолов билан А. Гункин бошқараётган боксчилар секциясида 50 га яқин спортчи қатнашмоқда.

К. А. ФАНАСОВ.

ЗАВОД СПОРТЧИЛАРИ

«Ташсельмаш» заводи спортчи-лари шаҳар ва область мусоба-қаларидагина эмас, балки респу-блика миқёсидаги биринчиликлар-да ҳам муваффақиятли қатнаш-моқдалар.

Завод спорт клуби иш мақтов-га лойиқ. Бир неча турлар бўйича тўғрақлар мунтазам ишлаб ту-рибди. Буларда ёшлар маҳоратла-рини оширишмоқда, разряд нор-мативларини бажаришмоқда. Ўт-ган йили тўрт киши СССР спорт мастери унвонини олди, ўн ҳавас-кор биринчи разрядли бўлди. 400 га яқин спортчи иқкунчи, унчи ва ёшлар разрядига норма топ-ширди. 120 киши жамоатчи инс-

„ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ“ ГАЗЕТХОНЛАРИ ДИКҚАТИГА

Газетхонларнинг бир қисми ярим йилга обуна бўлганлар. Орада узилиш бўлмаслиги учун йилнинг иккинчи ярмига ҳам ўз вақтида обуна бўлишларингизни илтимос қиламиз.

Газетага „Союзпечать“ бўлимлари ва агентликларида, алоқа бўлимларида, шунингдек жамоатчи матбуотчилар орқали ишхоналар, ўқув юртлари ва тегишли жойларда чекланмаган ҳолда ёзилишингиз мумкин.

ОЛИХИММАТ донепецкий бун-ёдорлар пойтахтимизнинг Ленин номи қўчасида қўпгина кўркем турар-жой бинолари қуриб берди-лар. Бу биноларда Тошкент аҳо-лиси яйраб истиқомат қилмоқда. Суратда: ана шу қўчада қад қў-тарган янги кўп қаватли бино.

Р. Шамсуддинов фотоси.

ЎзТАГ.

редактор
А. ИСМОИЛОВ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бйрлашган нашрнётнинг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Р. 01398. ИНДЕКС — 6469. Б — 2286.

Реклама ВА Эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА
9.55—Кўрсатишлар програм-маси.
Ўзбек тилида: 10.00—Ушувчилар учун эшиттириш, 10.50—Кино-лениннома, 11.15 — Музикали ка-лендарь.
12.00 дан—Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КўРСАТДИ
16.55—Кўрсатишлар програм-маси, 17.00—Телеиниқиллар.
Ўзбек тилида: 17.10—Бадий ҳаваскорлар концерти, 17.40—Телефильм, 18.10—«Ешлик» кўр-сатади. 19.00—Телеиниқиллар, 19.15—Эстрада концерти, 19.55—Кўрсатишлар программаси, 20.00—Моснаван интервидение ор-қали ёшларнинг футбол бўйича Европа турнири олиб кўрсатил-ди.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
15.00 дан—Москва кўрсатади.
ТОШКЕНТ КўРСАТДИ
20.00—Ленин бўлган жойларда, 20.15—Қозоқ тилида эшиттириш, 21.15—Телефильм, 21.25—Рекла-ма, 21.40—«Қўпуровчилар» (ба-дий фильм).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА
18.00 дан—Душанба кўрсатади.

25 МАЙ, ЯҚШАНБА
БИРИНЧИ ПРОГРАММА
9.55—Кўрсатишлар програм-маси, 10.00—Ушувчилар кон-церти, 10.30—«Ички қочоқ» (бадий фильм).
Ўзбек тилида: 12.20—«Оруз» программаси, 13.20—Ҳўнамат фильм, 17.55—Кўрсатишлар про-граммаси, 18.00—Кинегарлар ну-рига бағишланган эшиттириш, 18.30—«Ахборот» программаси, 19.00—Ун минут музика, 19.10 — «Ешлик» кўрсатади, 20.00 — Кон-церт, 20.40—«Ахборот» програм-маси, 21.10—Совет Ўзбекистон композиторлари — Доли Зокиров.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА
12.00 дан — Москва кўрсатади.
УЧИНЧИ ПРОГРАММА
17.00 дан — Фрунзе кўрсатади.

ТЕАТР

НАВОНИ НОМЛИ АКАДЕМИК РАТТА ТЕАТРИДА — 24/У да ЭТНИ кийган мўшуқ (кудуз), Юрсар (кечқурун), 25/У да Ули маина ва етти баҳодир ханқада эртаги (эрталаб), Тубраудар (кеч-қурун).

ХАМЗА НОМЛИ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 24/У да Мария Стюарт, 25/У да Закон драмси, МУҚИМНИ НОМЛИ РЕСПУБЛИКА ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИ-ДА — 24/У да Гули сийк, 25/У да Ёшлида берган кунли (кудуз), Фаргона тоғ отгунча (кеч-қурун).

К И Н О
24-25 МАЙДА
ҚИШКИ БИНОДА

«24.25 қайтмалити» — «ЧАПКА», «ТОШКЕНТ СОВЕТНИНГ 50 ЙИЛ-ЛИГИ» (кудуз ва кечқурун).
Сўнги воевода — «ЎЗБЕКИС-ТОН», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИ-ГИ», «ВОСТОК» (кудуз ва кеч-қурун), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 10, кундуз соат 12, 4 ва кеч 8 да), «МОСКВА» (эрталаб 10, кундуз соат 3 ва кеч 9 да).

Асримиздан миллион йил ил-гари — НАВОНИ НОМЛИ, «ДРУЖ-БА» (кудуз ва кечқурун), «МОС-КВА» (эрталаб 11.40, кундуз 1.20, 5 ва кеч 7 да).

Бир юз биринчи сенатор — САНЪАТ САРОНИ (кудуз ва кеч-қурун).
Чапай шунорлари — «ЎЗБЕ-КИСТОН» (эрталаб 10 да).
Спартак САНЪАТ САРОНИ (кеч 8 яримда).

ЕЗГИ БИНОДА
(Кеч соат 9 ва 10.40 минутларда бошланади)

Асримиздан миллион йил ил-гари — «ФЕСТИВАЛЬ».
Сўнги воевода — «ХИВА».
Тошдаги дoston — ТЕЛЬМАН номли.

«УЗДЛАТОРГМОНТАЖ» ТРЕСТНИНГ
ТОШКЕНТ
МАХСУСЛАШТИРИЛГАН
РЕМОНТ-МОНТАЖ
БОШҚАРМАСИГА

слесарлар, монтажчилар, йи-гузчилар, газ пайандчилар, газ-электр пайандчилар, юн-чилар

К Е Р А К

Муржаат учун адрес: Тош-кент шаҳар, Граппастинка-лар кўчаси, 40 уй 1, 4, 20, 41, 69, 78, 101, автобусларнинг «Салор» бенати.

Ўзбекистон ССР Социал таъ-минот министрлиги республика миёнадаги шахсий пенсиялер, 1925 йилдан бери КПСС аъзо-си

Абдулхай
НАЗАРОВНИНГ
вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдирди ва марҳумнинг онасига тўғиз янзор қилади.

редактор
А. ИСМОИЛОВ